

**YEMEN'DE BİR TÜRK KÖYÜ OLAN BEYT-EL TÜRKİ'DE
YAŞAYANLARIN TÜRKİYE ALGISI*****Doç. Dr. Mehmet KARATAŞ**Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, mehmet.karatas@gop.edu.tr**Doç. Dr. Eren YÜRÜDÜR**Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, eren.yurudur@gop.edu.tr**Yrd. Doç. Dr. Cengiz ÇAKALOĞLU**Celal Bayar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, c.cakaloglu45@hotmail.com**Öğrt. Gör. Adem ÇAKIR**Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, adem.cakir@gop.edu.tr**Özet**

Bu çalışma, Başbakanlık Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı ile Gaziosmanpaşa Üniversitesi tarafından desteklenen “Uzaklarda Unutulmuş Bir Türk Köyü: Beyt-el Türkî (Mahwit Sana'a, Yemen) isimli proje kapsamında hazırlanmıştır. Osmanlı Devleti'nin Yemen'deki ilk hâkimiyeti sırasında kurulmuş olan köy, günümüzde Yemen Cumhuriyetinin Mahwit ili sınırları içerisinde yer almaktadır. Bu çalışmanın amacı, tarihsel süreçte Osmanlı Devleti'nin terk etmek durumunda kaldığı coğrafyalardan birisi olan Yemen'de bulunan Anadolu kökenli Türk nüfusunun önemli bir parçası konumundaki Beyt-el Türkîlilerin, Türkiye ile ilgili düşüncelerinin devlet, kimlik vatan bağlamında ele alınarak Türkiye algılarının ortaya konulmasıdır. Ana kültür kalıbından uzak kalmalarına ve Yemenlilerle yüz yıllarca birlikte yaşamış olmalarına bağlı olarak ev tipleri yemek, düğün ve cenaze gelenekleri gibi bir takım özellikler yaşadıkları ülkenin koşullarıyla ve kültürüyle benzerlik göstermektedir. Yine de mekânsal farklılaşmaya rağmen, çeşitli boyutlarda kültürel sürekliliğin varlığı önemli bir özelliktir. Bu süreklilik içerisinde kendilerini Türk olarak algılamaları ve Türkiye'yi anavatan ya da birinci vatan olarak görmeleri, Türkiye Cumhuriyetinin varlığıyla gurur duymaları üzerinde durulması gereken hususlardır.

Anahtar Kelimeler: Yemen, Beyt-el Türkî Köyü, Türkiye algısı

Abstract**TURKEY PERCEPTION OF PEOPLE LIVE IN BEYT-EL TÜRKİ,
A TURKISH VILLAGE IN YEMEN**

This study was prepared under the project namely “A Forgotten Turkish Village Far Away: Beyt-el Türkî (Mahwit, Sana'a, Yemen)” which is funded by Prime Ministry of Republic of Turkey Presidency for Turks Abroad and Related Communities and Gaziosmanpaşa University. The village was established in Yemen during the first sovereignty of Ottoman Empire and it is within the borders of Mahwit province of Republic of Yemen lately. The aim of this study is to reveal Turkey perception of Beyt-el Türkî people, an important part of the Anatolian Turkish origin population of Yemen where is one of the geography of the Ottoman Empire had to leave in the historical process, by taking thoughts of Turkey within the context of state, identity and homeland. Their clothing, food, wedding and funeral traditions show some similarities with the features and cultural conditions of the country they live depending on the stay away from the main cultural patterns and have lived a hundred years with Yemenis. However, despite spatial differentiation, the presence of cultural continuity in various dimensions is an important feature. Their perception as they are Turks, Turkey is the fatherland or first homeland, and the proud of presence of Republic of Turkey are needed to focus on qualities.

Keywords: Yemen, Beyt-el Türkî village, Perception of Turkey.

* Bu çalışma Başbakanlık Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı ve Gaziosmanpaşa Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenmiştir.

GİRİŞ

Yemen, toplumsal hafızamızda dramatik yönü ağır basan çok önemli bir ülkedir. Osmanlı Devleti'nin yüzyıllar boyunca hüküm sürdüğü, Anadolu'dan asker olarak yüz binlerce kişinin gönderildiği ve önemli bir kısmının şehit olduğu bir yerdir. Türkiye'deki birçok ailenin en az bir ferдинin ebedi istirahatgahı oradadır. Türkiye Türklerinin kültürel köklerinin uzandığı coğrafyaları hem bilmesi hem de oralara yeniden kendini tanıtmaya gereği vardır. Bu bağlamda o coğrafyalarda yaşayan Türk soylu ve akraba topluluklarının yeniden keşfedilmesi büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmanın konusu Hint Okyanusu'nun kapısı gibi önemli bir konumda bulunan Yemen'deki, Türk kültürünün varlık alanlarından birisi olan Beyt-el Türkî köyüdür. Köyün tarihi, coğrafi, ekonomik ve sosyo-kültürel özelliklerinin bilimsel yöntemlerle ortaya konulmasının özgün olacağı düşüncesiyle "Uzaklarda Unutulmuş Bir Türk Köyü: Beyt-el Türkî (Mahfit-Sana'a-Yemen)" başlıklı proje geliştirdik. Proje, Başbakanlık Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı ve Gaziosmanpaşa Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenmiştir. Çalışma, proje kapsamında elde edilen verilerin bir kısmının kullanılmasıyla oluşturulmuştur. Literatürde Yemen ile ilgili birçok çalışma bulunsa da bunlar çoğunlukla tarih alanındadır. Oysa bu çalışmayla Beyt-el Türkîlilerin Türkiye algısı ve milli kimliklerini muhafaza etmede bu algının rolünün ortaya konulması amaçlanmıştır. Ayrıca milli kimliğin oluşmasında/korunmasında rolü olan belli bir takım etkenler de ele alınarak literatüre bu anlamda bir katkı da bulunulması, bunun yanı sıra Yemen ile Osmanlı Devleti'nin terk ettiği coğrafyalarda bulunan Anadolu kökenli Türk nüfusun şimdiki konumlarına, kültürel sürekliliğe bir kez daha dikkat çekerek bu konudaki bilimsel çalışmaların artmasına katkı sağlanması da çalışmanın amaçları içerisinde bulunmaktadır.

Beyt-el Türkî Köyü, Yukarı Beyt-el Türkî (Köylüler Beyt-el Türkî demektedirler) ve Aşağı Beyt-el Türkî (Beyt-el Türkî Eşfel) olarak ikiye ayrılmaktadır. Ayrıca Hayyat ve el-Maazi adlı iki küçük mahallesi daha vardır. Köyün merkez mahallesi doğuda ve batıda iki kuru derenin vadisi arasında uzanan bir sırt düzlüğü üzerine kuruludur. Beyt-el Türkî el Eşfel'de aynı şekilde uzanan ve Beyt-el Türkî'den Eşevad vadisi ile ayrılan başka bir sırt düzlüğünde kurulmuştur. Köye ait diğer küçük iki mahalle sırtı kuşatan vadilerde yerleşmiştir. Doğudaki Sebel vadisi, batıdaki Eşevad vadisi, güneydeki ise Hayyat vadisidir (Yürüdür-Karataş v.d., 2014: 46).

Alan çalışması sırasında köylülerle yaptığımız mülakatlarda köy genelinde yaklaşık 340 hane bulunduğu bilgisine ulaşılmıştır (Yürüdür-Karataş v.d.,2014:50). Köyün Şeyhinden (mahalli yönetici) araştırma gezisinden sonra temin ettiğimiz, köyün tamamını içeren, hane reislerinin ismi ve hanedeki kişi sayısını bildiren detaylı dokümana göre Yukarı Beyt-el Türkî'de 300 hane, Aşağı Beyt-el Türkî'de 56 hane olmak üzere toplam 356 hane vardır. Zaman içerisinde köye çevreden gelen Türk kökenli olmayan aileler de yerleşmiştir. Köyde Türkî soyadlı toplam 226 hane, Türkî soyadlı olmayan 130 hane bulunmaktadır. 1628 kişi Aşağı, 516 kişi Yukarı Beyt-el Türkî olmak üzere köyün toplam nüfusu 2144 kişidir.

Proje kapsamında yapılan çalışmalarda görülmektedir ki Beyt-el Türkî köylüleri, belli bir takım Türk geleneklerini devam ettirmektedir (Yürüdür-Karataş v.d., 2014: 47). Daha da önemlisi ise 400 yıllık bir Yemen tecrübesine rağmen Türklüklerini bilmekte ve önemli bir çoğunluğu kendilerini Türk olarak tanımlamaktadır. Milli kimliğin korunmasında Türkiye algısının etkisini belirleyebilmek için kimlikle ilişkili kimlik, vatan/ülke, devlet gibi bazı kavramların açıklanması ve tanımlanması kimlik algısının anlaşılmasında yardımcı olacaktır.

Kimlik

Kimlik, belirli bir etnik grubun, kendi farklılığını inşa etmek üzere kendisi için bir referans kaynağı olacak kolektif bir geçmiş yaratma çabalarıyla ilgilidir. Dolayısıyla bu geçmiş, bir miras olarak çok çeşitli şeylerle (biyolojik, kültürel v.s.) doldurulabilir ve geçmişin öğelerinin algılanması ve temsili, kimlik taleplerinin yönüne göre şekillendirilebilir. Burada kimlik, bir insan topluluğunun kolektif kimliği olarak kavramsallaştırılmaktadır. Kolektif kimlikte geçmişe dönük bir yan vardır; çünkü kolektif kimlik bir takım semboller, anılar, sanat eserleri, töreler, alışkanlıklar, değerler, inançlar ve bilgilerle yüklü bir gelenekten, geçmişin mirasından, kısaca kolektif bellekten hareketle inşa edilir. İnsan toplulukları kendilerini ortak geçmişte tanır, bu geçmiş belleğine işler, törenlerle anar ve yorumlar (Bilgin, 1994: 52-56). İnsanlar -ailevi, ülkesel, sınıfsal, etnik ve cinsel- kimlik ve rollerden oluşan çoklu kimliklere sahiptirler. Bu kimlikler değiştirilebilir veya hatta ilga edilebilir toplumsal sınıflamalara dayanmaktadır. Bu kimlik ve roller içerisinde en kesin ve temel sınıflama cinsiyet kategorisidir. Cinsiyete dair sınıflamalar değişmez olmamakla birlikte, evrensel ve bütüne şamildir. Aynı zamanda öteki farklılık ve tabiiyetlerin kökeninde bu tür cinsel sınıflamalar bulunmaktadır.

İkinci kolektif kimlik türü mekân ya da ülke/toprak kategorisidir. Yerel ve bölgesel kimlik de özellikle modern öncesi devirlerde aynı ölçüde yaygınlık gösterir. Yine yerelcilik ve bölgecilik genelde cinsel farklılaşmanın yoksun olduğu tutunum sağlama niteliğine sahip olduğu görülür.

Üçüncü kolektif kimlik türü, sosyo-ekonomik toplumsal sınıf kategorisidir. Toplumsal sınıfı bir kimlik türü olarak ele almak beraberinde bir takım güçlükleri de getirmektedir. Hem dinsel hem de etnik kimlikler, bu temeller üzerinde kurulmuş olan toplulukları birden fazla sınıfı dâhil etmeye gayret etmişlerdir. Burada dini, etnik ve toplumsal sınıf kimliklerinin oldukça farklı ölçütlere dayandığını son derece farklı beşeri ihtiyaç ve eylem alanlarından olduklarının belirtilmesi gerekir. Friedrich Meineck'nin 1908'de yapmış olduğu ayrımın göz önüne alınmasının katkı sağlayacağını düşünmekteyiz. Meineck, edilgen kültürel topluluk anlamında KulturNation "*kültürel millet*" ile etkin, iradesini kendi belirleyen siyasi milleti ifade eden Staatsnation "*devletsel millet*" ayrımı yapmıştır (Smith, 1999: 17-24). Kolektif kimliğin varlığını destekleyen unsurlardan olan vatan/ülke ve devlet kavramlarını ele alarak devam etmek istiyoruz.

Vatan / Ülke

Milli kimliğin bir unsuru da patria (vatan) fikridir. Siyasetin diğer bütün öğeleri, yapısal analizde "çevre" adı verilen bir toprak parçası üzerinde yaşar. Toprak, vatan ya da daha nesnel ifade ile "ülke" olarak adlandırılabilir. Vatan ilk bakışta sosyal/siyasal etkileşimlerin üzerinde cereyan ettiği coğrafi alandır. Ne var ki, vatan sadece nesnel maddi bir olgu değildir, mekân kadar onun bir zaman-tarih boyutu, bir başka deyişle "kültürel yönü" vardır. Ülkeye ilişkin ortak tasarımlar, siyasal amaçlara ulaşmak için insanları seferber etmeye yarayan mitler arasında önemli bir yer tutar. Vatan ata yurdu, ana kucağıdır (Aydın, 2000: 156-157). Vatan ile millet adeta birbirine ait olmalıdır. Ama söz konusu toprak parçasının herhangi bir yer olması mümkün değildir; o herhangi bir toprak parçası değil, "tarihi" bir toprak, "vatan", "milletin" beşiği olmalıdır. Türklerde olduğu gibi, o toprak soyun köklerini

taşımasa bile bu böyledir. “ Tarihi toprak”, terrain (toprak) ile milletin, nesiller boyu birbirleri üzerinde müşterek ve yararlı etkilerde bulunduğu bir topraktır. Tarihi bellek ve çağrışımların mekânı haline gelir vatan; “bizim” bilgilerimizin, azizlerimizin ve kahramanlarımızın yaşadıkları, çalıştıkları, dua edip savaştıkları yerdir. Bütün bunlar vatani yeryüzünde biricik kılar. Nehirleri, denizleri, gölleri, dağları ve kentleriyle” kutsal” hale gelir. Vatanın derin ve deruni anlamları sadece sırra matuf olanlar, yani milletin öz, bilinçli evlatlarınca kavranabilecek mübarek ve yüce yerlerdir (Smith, 1999: 25).

Genelde ülke somut bir varlık olarak değerlendirilir. Bir topluluk oluşturan insanların üzerinde yerleştiği yeryüzü parçası ülke olup, o ülke üzerine yerleşen insanlarda bir nüfusu meydana getiriler. Sosyologlara göre ise, topluluk bir insan bütünü olarak tanımlanamaz, bir etkileşim sistemi olarak tanımlanabilir. Ülke, söz konusu etkileşimlerin üzerinde geliştiği coğrafi alana denk gelir. Öyle ise bir ülkenin sınırlarını kesin olarak saptamak mümkün olmaz. Öte yandan her insan, coğrafi alanları aynı olmayan kitle ile etkileşim sistemine dâhil olduğu için, her biri belli bir ülkeye sahip olan nüfusları birbirinden ayırmak o kadar kolay değildir.

Çoğu durumda bir etkileşim sisteminin sınırları, kabaca, o etkileşimlere giren insanların, yani bir ülke üzerinde yerleşmiş olan nüfusun sınırlarıyla aynıdır. İnsanların etkileşim sırasındaki davranışları, üzerine yerleştikleri toprağın coğrafi koşullarıyla o insanların meydana getirdiği nüfusun demokratik yapısından etkilenir, sosyologlar ülkeyi ”maddi” bir varlık olarak gördükleri kadar-hatta maddi bir şeyden fazla-kültürel bir olay, ortak bir tasarım olarak kabul etmektedirler. Kuşkusuz ülkeye ilişkin ortak tasarımların içeriği, çağlar boyunca değişim göstermiştir. Yurt deyimi bile, baba ve ataya olan bağlılıkla, toprağa olan bağlılık arasında az çok bilinçsiz bir özdeşlik bulunduğunu gösterir. Yurt hem ataların toprağı hem de evlat-yurttaşların anasıdır (Duverger, 1995:50- 67).

Devlet

Devletin nasıl ortaya çıktığı probleminin açıklanmasındaki zorluklar beraberinde devletin tanımlamasını da güçleştirmektedir. Buna rağmen yapılan devlet tanımlarında bazı özelliklerin ön plana çıktığı görülmektedir. Örneğin George Jellinek’in “üç unsur” teorisine göre devlet; insan, toprak ve egemenlik unsurlarının bir araya gelmesiyle oluşmuş bir varlık olarak tanımlanmaktadır. Bu üç unsurun kullanıldığı, yukarıda yapılan devlet tanımına esas itibarıyla benzeyen, ama farklı şekilde ifade edilen devlet tanımları yapmak da mümkündür. Örneğin “devlet, belirli bir ülke üzerinde egemen olmuş milletin meydana getirdiği bir varlıktır”. Daha kısa ve sade bir şekilde “devlet, millet, ülke ve egemenlik unsurlarının bir araya gelmesiyle oluşmuş bir varlıktır” vb. tanımlar çoğaltılabilir. Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere devletin varlığı için zorunlu olan öğeler, sırasıyla insan topluluğu, ülke ya da toprak bütünlüğü ve egemenliktir (Gözler, 2007: 4-5). Burada insan ögesi, belirli bir toprak parçası üzerinde yaşayan ve devleti kuran insan topluluğudur. Söz konusu insan topluluğunun üzerinde yaşadığı toprak parçasına ise ülke denir. Bu toprak parçası doğal ya da yapay bir siyasal yapı olarak devletin, onu meydana getiren toplumla (millet) doğrudan ilişkisi sebebiyle milli kimliğin en önemli beslenme alanlarından birini oluşturur. Bir anlamıyla devlet, toplumun somutlaşmış boyutu haline gelir. Bir anlaşma ile çizilmiş sınırlarla da komşularından ayrılır. Buna karşın, egemenlik, devletin hukuki düzenini belirleyen en yüksek otorite ve üstün iradedir (Cevizci, 1999:224).

Bu tür tanımlar devletin üç unsurunu içerdiği ve devleti bu üç unsurdan birine indirmediği sürece doğru olarak kabul edilmektedir. Devlet tanımlamalarının coğrafi

sınırlarla “ülke” ilişkili olarak ele alınmasının daha çok modern dönemlerde ön plana çıktığının da belirtilmesi gerekir. Farklı bir tanımlama olarak devlet, toplumun en üst düzeyde çözümünü ve en yaygın bilincini eyleme dönük bir şekilde örgütleyen/düzenleyen toplumsal bir kurumdur (Coşkun, 1997: 95). Vatan ve milli kimlik duygusu "devletin" gücüne bağlı olarak artar ya da azalır.

YÖNTEM

Araştırma kapsamında veriler, ilgili literatür taraması, anket uygulaması, gözlem ve görüşmeler yoluyla toplanmıştır. 2013 yılı ocak ayının son haftasında çalışma sahasında çeşitli uygulamalar yapılmıştır. Yapılan bu uygulamalarda içerisinde açık uçlu sorularında sorulduğu anket uygulaması da bulunmaktadır. Bu çalışma açık uçlu olarak “Türkiye denildiğinde aklınıza gelen beş cümle yazınız” sorusuna verilen cevaplar temelinde gerçekleştirilmiştir. Anket formu dağıtımı birlikte ama anket formundan ayrı bir kâğıt olarak bu açık uçlu soru kâğıdı, ayrımcılık yapıyor düşüncesi oluşmaması kaygısıyla köyün tamamında ulaşılabilen 275 hane reisine dağıtıldı.

166 hane reisi bu soruyu cevaplandırdı. Bu soru kâğıtları numaralandırıldı. Cevapların hepsinde beş cümle olmasa da bir ya da birkaç cümle ile Türkiye ile ilgili düşüncelerini belirtenlerde bu numaralandırmada yer aldı. Cevaplar gruplandırıldı ve en çok tekrar edilen cevaptan başlanarak değerlendirilmek üzere ele alındı. Çalışmada tekrar eden aynı cevaplara bir kez yer verildi. Farklı özelliklere vurgu yapan cevaplara ise ayrıca yer verilmiştir. Bu çalışmada soru kâğıtlarının numaralandırılması (Katılımcı -K- ve soru kâğıdı numarası) şeklinde gösterilmiştir.

Verilen cevaplar doğrultusunda çalışma da ilk olarak Türkiye'nin her yönüyle güçlü bir ülke olarak düşünülmesinden; katılımcıların “güç” ile ne kastettiklerinden bahsedilecektir. Cevaplar içerisinde en çok tekrar edilen 37 katılımcının ifadesiyle Türkiye'nin güçlü bir ülke olduğu düşüncesine yer verilmiş olduğu vurgulanacaktır.

Daha sonra Türkiye'nin hilafetin merkezi olarak istenilmesi; Türkiye ve hilafet özdeşleştirilmesi; Türkiye'nin hilafet üzerinde doğal bir hak sahibi olduğu düşüncesi üzerinde durulacaktır. Sonrasında katılımcıların Türkiye'yi anavatanları olarak algılaması ve bu algının oluşmasını sağlayan faktörlerin ne olduğu yine onların cevaplarıyla açıklanacaktır. Devamında, katılımcıların Türkiye sevgisine ve bu sevgi içerisinde İstanbul sevgisinin ayrı bir yer tuttuğuna değinilecektir. Sonrasın da ise devlet ve medeniyet algılarından bahsedilecektir.

BULGULAR VE YORUM

1. Türkiye'nin Güçlü Bir Ülke Olarak Görülmesi

Türkiye katılımcılar tarafından övülen, gurur duyulan, varlığı kendilerine güven veren güçlü bir ülke olarak görülmektedir. 17 katılımcı Türkiye'nin farklı güç alanlarını vurgularken, 20 katılımcı ise Türkiye'nin ekonomik açıdan güçlü olmasını ön plana çıkarmaktadır. Türkiye'nin son dönemlerde dünyada artan etkinliğinden dolayı güç algısı yaygın olarak görülmektedir. Bu güç, tarihsel güçle ilişkili olarak askeri ve ekonomik güç bunun yanı sıra devlet gücü ile medeniyeti oluşturan ve ona katkıda bulunan kültürel güç olarak ele alınmaktadır. Burada diğer güç çeşitleriyle birlikte özellikle ekonomik güç

vurgusuna değinilecektir. Örneğin son dönemlerde Türkiye'nin artan etkisiyle ilgili olarak “Türkiye’yi çok seviyoruz. Ona sevgimiz çok güçlü. Bütün Türklere ve Türkiye’yi sevenlere hayır diliyoruz” (K71), başka bir katılımcı “Türkiye dünyada çok büyük bir rol oynuyor, Yemen ile güçlü ilişkilere sahip. Arap ülkelerinde de çok büyük bir etkisi var” (K26) yine aynı doğrultuda bir diğer cevap ise “Kardeşliğe çağıran bölgede ve dünyada ekonomi açısından çok güçlü bir devlet” (K92) gibi ifadeler yukarıda bahsedilenleri destekler niteliktedir. Aynı zamanda var olan bu güce rağmen gelecekte daha iyi ve başarılı olmasının istenildiği görülmektedir. Katılımcının ifadesiyle “Türkiye tarihte çok büyük bir rolü olan bir devlettir. Ekonomisi güçlü, güzel bir yer ve ben onu ziyaret etmek istiyorum. Refahının yüksek olmasını ve başarmasını istiyorum” (K69).

Türkiye'nin bugün algılanan gücü yalnızca şimdiye ait olmayıp, aynı şekilde geçmişte de bugünkü gibi güçlü bir devlet olduğu vurgusu “Türkiye tarihte ve şimdi de büyük bir ülke tarih buna şahit. İslâm’a çok büyük bir hizmet ettiler” (K54), “Uygarlık ülkesi, ekonomik açıdan çok güçlü, güzel” (K15), “Muazzam bir ülke, gelişmiş ve ekonomisi güçlü” (K19), “Türkiye uygar bir devlet. Güçlü, düzenli bir ülke, gelişmiş kültüre sahip” (K23). gibi ifadelerle yapılmaktadır. Bu güç aynı zamanda Türkiye'nin önderliği ve yol göstericiliği ile diğer ülkelere ve Yemen’e yardım etmesinin talep edilmesi bile, algılanan gücün büyüklüğünü göstermektedir. “Türkiye'nin bizim ekonomimizi güçlendirmesini, Yemen vatandaşlarına yardım etmesini, bize bakmasını ve desteklemesini istiyorum” (K35). Türkiye'nin ekonomik gücüne vurgu yapan ifadeleri daha sistematik bir şekilde şöyle ortaya koyabiliriz: Dokuz cevapta Türkiye'nin “ekonomik açıdan çok güçlü”, altı cevapta ise “gelişmiş ekonomi” ye sahip bir devlet olduğu ifade edilmiştir. Ekonominin farklı yönlerine vurgu yapan ifadeler olarak şunlar sıralanabilir “Türkiye gelişmiş ülkelerden birisidir. Ekonomik ve kültürel açıdan hürriyet ülkesidir. Birçok konuda bir liderdir” (K98). Ekonomik açıdan hürriyet ülkesi olarak değerlendirilmesi liberal bir ekonomik sisteme sahip olmasına vurgu olarak yorumlanabilir. İki ifade de Türkiye'nin zenginliğine de değinilmektedir. “Zengin laik ve turistik bir ülke” olarak görülmektedir” (K70). “İklimi güzel zengin bir ülke. Ekonomisi güçlü endüstriyel bir ülke” (K136). Zengin bir ülke olmasının yanı sıra sanayileşmiş bir ülke olduğuna değinilmektedir. Ama diğer bir ifade de Türkiye'nin tarımsal yönüne vurgu yapıldığı ileri sürülebilir. “Güçlü medeniyetli bir ülke, verimli ekonomisi de güçlü” (K101). Bunun yanı sıra Türkiye'den ekonomik anlamda yardım bekleyenlerde bulunmaktadır. “Türkiye ekonomide bize yardım etsin yaşamamızda bir katkısı olsun. Bizi çocukları olarak görsünler” (K105), “Bizi unutmasın. Türkiye bizim ekonomik sıkıntılarımızı düzeltsin. Bize ve kardeşlerimize aylık maaş versin” (K126).

Güç bağlamında yine Türkiye'nin tarihteki kadar güçlü olması ve şimdi var olan gücünü daha da artırması için yeniden hilafet merkezi olmasını isteyen 35 kişiyi en fazla olan ikinci grup olarak ele alarak konuya devam edeceğiz.

2. Türkiye'nin Hilafetin Merkezi Olmasının İstenilmesi

Katılımcıların 35'i Türkiye'nin İslâm hilafetine geri dönmesini istediklerini belirtilirken bazı katılımcılar başka ülkelerinde hilafet merkezi olmayı istediğini ama burada önceliğin Türkiye’de olduğunu belirtmiştir. “Türkiye'nin diğer ülkelerden önce İslâm hilafetine dönmek için adım atmasını istiyorum” (K45) ifadesiyle paralel başka bir düşüncede hilafetin merkezinin Türkiye olduğu ve bu merkeze sahip çıkılması gerektiği vurgulanmaktadır. “Türkiye büyük ülkelerden birisidir. Onun sayesinde İslâm yayıldı ve hilafetin merkezidir ve bu korunmalıdır” (K141). Yine benzer şekilde “Türkiye İslâm

hilafetinin kökenidir. Onun sayesinde birçok ülke Avrupa zulmünden özgürleşti. Refah ve gelişmiş bir ülke” (K97) denilmektedir.

Bunun yanı sıra bazıları hilafetin niçin geri gelmesini istediklerinin nedenlerini de ortaya koymuşlardır. Bu nedenler arasında hilafetin bir güç olduğunu, bu güçle Türkiye'nin eskisi gibi dünyaya hükmetmesini ve eskisi gibi hilafetle dünyayı adil bir şekilde yönetmesini istediklerini söylemektedirler. *“Türkiye'nin Osmanlı halifeliğine geri dönmesini istiyorum, eskisi gibi dünya hükmetmesini istiyorum” (K44), “Osmanlı İslâm hilafeti demek, İslâm ile adil bir şekilde hükmetti” (K57), “İslâmi bir ülke Müslüman dünyasına hükmetti hilafetle yönetti. Adaleti meşhur. Hiç gaddar değil Küçük Asya'da, Orta Doğu'da onun rejimi güçlü ve âdil, benim asıl ülkem” (K128).“İslam hilafetine geri dönmesini dünyayı yönetmesini istiyorum” (K88).* Hilafeti, Müslümanların dolayısıyla da Türklerin dünyayı yönetmesine vesile olacağı için istemektedirler. Hem hilafet hem de laiklik vurgusunun birlikte yapılması ise ilginçtir. Eskiden hilafet vardı vurgusu geçmişe dönük bir ifade iken şimdi medeni ve laik bir ülke olarak görülmesi ayrıca dikkate değerdir. *“Türkiye büyük bir devlet eskiden hilafet vardı. Şimdi çok başarılı medeni, laik bir ülke” (K97).* Hilafet vurgusunun sadece dini gerekçelerle yapılmadığı aynı zamanda günümüzde birçok sorunla yüz yüze kalan fakir, gelişmemiş, eğitimsiz, dünyada güçsüz ve müdahalelere maruz kalan İslâm dünyasının kurtuluşuna vesile olacak bir unsur olarak geçmişte kalan eski muhteşem günlere kavuşmanın bir aracı olarak da yapıldığı ileri sürülebilir.

3. Anavatan Algısı

Katılımcıların 21'i Türkiye'yi anavatanı olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Türkiye için *“Anamın yurdu” (K60) “Ecdadımın ülkesi” (K33, K77, K145), “Ebeveynlerimin ülkesi” (K4)* gibi ifadeler kullanılmıştır. *“Türkiye benim asıl ülkem Yemen ikinci ülkem ve Türk olmamla çok gurur duyuyorum” (K113).*Birinci ülkem, ikinci ülkem şeklinde ayırım yapılması ve *“Yemen'de oturuyorum ama Türkiye benim anavatanım” (K58)* gibi ifadeler tarihsel bilinçle ilişkilendirilebilir. Bazı katılımcıların Türkiye'yi birinci vatan olarak belirtmeleri ve düşüncelerini adeta bir duygu patlaması şeklinde ortaya koymaları dikkat çekicidir. *“Türkiye birinci vatanım. Yemen ikinci vatanım. Türkiye'ye sevgim damarlarımda kanımda akıyor. Hiç bir zaman onu unutamayacağım. Bunu anlatmak için kelimeler yetersiz. Onu görmek için coşkuyla bekliyoruz” (K148),* aynı doğrultuda başka bir katılımcı *“Türkiye'yi birinci ülkem olarak düşünüyorum, ecdadımın ülkesi, medeniyet, tarih ve mimari ülkesi. Türkiye'yi ziyaret etmeyi çok istiyorum” (K33),* diğer bir katılımcı *“Türkiye benim asıl ülkem ve Türk olmamla gurur duyuyorum. Türkler sayesinde İslam Arap yarımadasına yayıldı” (K120), “Türkiye bizim anavatanımız ve kalbimizde, Türkiye'nin uygarlığını, İslam hilafetini, kültürünü ve sanayileşmesini anlatmak için ne sayfalar ne de kitaplar yetmeyecek, Türkiye'den uzak olmamıza rağmen eserlerini Yemenin dağlarında ırmaklarında ve çöllerinde görüyoruz” (K56)* demektedir. Kendisini şanslı görenlerde bulunmaktadır. *“Ben şanslıyım. Çünkü Türkiye benim anavatanım ve Türk olmamla gurur duyuyorum. Yemen benim ikinci vatanım her zaman aslıma bakıyorum” (K109).* *“Türkiye benim asıl ülkem Yemen ikinci ülkem ve Türk olmamla çok gurur duyuyorum” (K113).* *“Türkiye benim asıl ülkem ve Türk olmamla gurur duyuyorum. Türkler sayesinde İslam Arap yarımadasına yayıldı” (K120).* Buradaki *“her zaman aslıma bakıyorum”, “Türk olmamla gurur duyuyorum”* ifadesi Beyt-el Türkî'de ki Türklerin günümüze kadar Türklük bilinçlerini koruduklarını ve geçmişlerini asla unutmadıklarını göstermektedir. Beyt-el Türkî'nin bağlı olduğu Mahvit ilinin kalesini gezerken orada bulunan Yemenliler bize hangi ülkeden geldiğimizi sordular, Türkiye'den cevabını verdiğimizde Türkleri görmek istiyorsanız Beyt-el Türkî'ye gidiniz oradalar dediler.

Sadece Beyt-el Türkîliler kendilerinin Türk olduklarını belirtmiyorlar, çevrede de öyle bilinmektedirler.

4. Türkiye Sevgisi

Katılımcıların 19'u Türkiye sevgilerini ifade etmiştir. Bu sevginin temelinde Türkiye'yi anavatan olarak kabul etmelerinin ve Türk kökenli olmalarının önemli rolü vardır. Bu sevgi içerisinde Türkiye'yi özellikle İstanbul'u görme arzusu önemli bir yer tutmaktadır. Örneğin *"Türk kökenli olduğumuz için Türkiye'yi çok seviyoruz. Türkiye güzel, uygarlığın beşiği ve hayırsever bir ülkedir"* (K10), yine aynı doğrultuda başka bir ifade *"Türkiye'yi çok seviyorum. Çünkü ecdadımın vatanı Türkiye, günler geçtikçe daha da gelişiyor"* (K77), *"Ben Türküm, Türkiye'yi çok seviyorum"* (K86), *"Ben Türkçeyi seviyorum. Ben Türküm İstanbul'a gitmek istiyorum"* (K103). Bunun yanı sıra Türkiye hakkında asılsız iddialar karşısında savunmada bulunulacaklarını belirtmeleri de dikkate değer bir ifadedir. *"Anavatanım olduğu için Türkiye'yi çok seviyorum ve fethettiği ülkeler sayesinde İslâm yayıldı. İslâmı savunuyor. Türkiye hakkında yalan herhangi bir şeye karşı onu savunabilirim"* (K146). *"Biz Türkiye'yi ve Yemeni çok seviyoruz. Bizim tarihimizin ve medeniyetimizin bir parçasıdır. Türk halkına ve kardeşlerimize sevgiyle iyilik diliyoruz"* (K138). Bu ifade de Yemen ve Türkiye'nin tarih ve medeniyetin ayrılmaz bir parçası olarak birlikte değerlendirilmesi belki de imparatorluk düşüncesinin bir yansıma olarak görülebilir.

Yemen'in başkenti Sana'a'da bile belediye hizmetlerinin yok denecek kadar az olması Türkiye'nin temizliğine vurgu yapılmasını belki daha anlaşılabilir kılmaktadır. *"Türkiye gözümün gördüğü sevdiğim en güzel şeydir. Türkiye çok temiz ve modern, mükemmel bir ülkedir"* (K159). *"En güzel, en temiz şehirler Türkiye var. En iyi ve kibar insanlar Türkiye'de var. Onu çok seviyorum"* (K160). Yine aynı anlama gelen başka bir ifadede ise *"Türkiye en güzel ülke. Onu çok seviyorum. Türkiyeliler en kibar insanlar şehirleri çok temiz ve modern"* (K161) denilmiştir. Bu sevginin karşılıksız kalmaması için onların varlığıyla ilgili farkındalık düzeyinin daha da artırılması gerektiğini söyleyebiliriz.

5. Devlet Algısı

Katılımcılardan 18'i Türklerin geçmişte ve şimdiki devletleriyle ilgili düşüncelerini belirtmiştir. Türkiye tarihte ve günümüzde güçlü bir devlet olarak görülmektedir. Aslında yukarıdaki hilafetle ilgili kısım devlet algısıyla ilişkilendirilebilir. Örneğin *"Türkiye gelişmiş, güzel, hayırlı, bir ülke ve Gazze'deki sur'un acılarını hisseden İslami bir devlettir"* (K2). Aynı doğrultuda başka bir ifade *"Türkiye İslami bir devlet, güzel ve gelişmiş bir ülke."* (K51), *"İslami bir devlet. Adil stratejik bir yere sahip en güzel ülkedir"* (K123). Burada Türkiye'nin stratejik konumuna değinilmesi, Türkiye ile ilgili bilgilerin çok da yüzeysel olmadığını göstermektedir. Türkiye'nin Gazze vb. İslam dünyasının sorunlarıyla ilgili tutumu, Beyt-el Türkîliler arasında memnuniyetle karşılanmaktadır. Dini söylemle birlikte laik devlet olduğunun vurgulanması da ayrıca dikkate değerdir. *"Türkiye büyük bir devlet, hilafet vardı. Çok başarılı, medeni, laik bir devlet..."* (K91) Aynı doğrultuda *"...Küçükasyada eşitlik ve vatandaşlık temelinde medeni bir devlet ve ülke."* (K124) kendi toplumlarındaki karmaşıklığı da vurgu yapan *"Türkiye uygar bir devlet. Düzenli bir ülke gelişmiş kültüre sahip."* (K23) Bu karmaşadan kurtuluşun vesilesi olarak Türkiye'nin görüldüğünü ifade eden *"Eskiden yönettiği gibi yönetsin, şimdi de güçlü bir devlet"* (K6) *"Türkiye muhteşem bir devlet."* (K48) *"Türkiye*

tarihte çok büyük bir rolü olan bir devlettir...” (K69) “Türkiye muazzam, Osmanlı bir devlet...” (K132) “Türkiye ve Yemen bir ülke Türkiye gelenekleriyle çok zengin. Araplara yakın en yakın mükemmel bir ülkedir. Arap ülkelerini aşağılanmadan kurtaran bir devlet, Türkiye Yemen benzeri bir devlet” (K63) Türkiye’nin Yemen benzeri devlet olduğu ifadesi herhalde ortak kültür temelinde değerlendirilebilir. Yoksa Yemen’in devlet olarak Türkiye’ye benzediğinin söylenilmesi olgusal olarak gerçeği yansıtmamaktadır. “Türkler çok nazikler. Türkiye medeniyet ve bilim kaynağıdır. Gelişmiş ve refah ülkesidir.” (K129) “Büyük bir ülke halkı çok nazik ve yüz ölçümü büyük olan bir devlet” (K139). Bu ifadeler tarihsel güçlü devlet algısının boyutlarını da ortaya koymaktadır.

6. Medeniyet Algısı

Katılımcıların 17’si Türkiye’yi köklü bir medeniyete sahip uygar bir ülke olarak görmektedir. Örneğin; “*Uygarlığın beşiği ...*” (K116), “*Uygarlığın bölgesidir...*” (K144), “*Uygarlık ülkesi...*” (K15) “*Türkiye en güzel uygar ülke ...*” (K3), “*Güzel medeniyetli*” (K130), “*...Türkiye’nin uygarlığını... kültürünü... anlatmak için ne sayfalar ne de kitaplar yetmeyecek*” (K56), “*Türkiye uygar bir devlet. Düzenli bir ülke gelişmiş kültüre sahip.*” (K23), “*...Bizim tarihimizin ve medeniyetimizin bir parçasıdır.*” (K138), “*... Osmanlı uygarlığının yeri...*” (K28), “*Osmanlı uygarlığının ve şanının geri dönmesini istiyorum.*” (K76), “*Uygar, tarihi İslam ahlakı olan bir ülke ...*” (K72), “*Medeniyetli, İslami, tarihi, turistik bir ülke*” (K114), “*Modern bir ülke medeniyetli...*” (K127), “*Medeniyetli ve gelişmiş bir ülke*” (K145). Ecdadının ülkesinin tarih boyunca medeniyete katkı yaptığını ve ekonomik gelişmişliği artırdığını ortaya koyanlarda vardır. “*Medeniyetli ve gelişmiş ekonomisi çok güçlü ecdatlarımızın ülkesi*” (K145).

Bu ifadeler Türkiye’yi yani anavatanlarını, medeniyetin beşiği olarak da algıladıklarını ve bu algının günümüzde de devam ettiğini göstermektedir. İfadelerde ki tarih bilincinin de varlıklarını ve kimliklerini günümüze kadar sürdürmelerinde önemli bir rolü olduğunu söyleyebiliriz.

Sonuç ve Öneriler

Beyt-el Türkî’ yaklaşık olarak 400 yıllık bir köydür. Bu uzun tarihsel süreçte ana kültür kalıbından uzak kalmalarına ve Yemenlilerle yüz yıllarca birlikte yaşamalarına ve etkileşimde bulunmalarına bağlı olarak giyim, yemek, düğün ve cenaze gelenekleri gibi bir takım özelliklerde yaşadıkları ülkenin koşullarıyla ve gelenekleriyle benzerlik göstermektedir. Yine de mekânsal farklılaşmaya rağmen, çeşitli boyutlarda kültürel sürekliliğin varlığı üzerinde durulması gereken bir konudur. Bu bağlamda F. Meineck’in yaptığı edilgen kültürel topluluk anlamında *kültürel millet* ile etkin, iradesini kendi belirleyen siyasi milleti ifade eden *devletsel millet* (Smith, 1999: 24) ayrımı önemlidir. Çünkü kolektif kimliğin kültürel bir yönü, geçmişe dönük bir yanı vardır. Kolektif kimlik geçmişin mirasından, kısaca kolektif bellekten hareketle inşa edilir. Bilindiği gibi kolektif kimliğin belirleyicilerinden biriside mekân ya da ülke/toprak kategorisidir. Ülke sadece nesnel maddi bir olgu değildir, mekân kadar onun bir zaman-tarih boyutu, bir başka deyişle “kültürel yönü” vardır. Vatan/ülke anlayışı zaman içerisinde çeşitli değişimlere uğramıştır. Yurt deyimi bile, baba ve ataya olan bağlılıkla, toprağa olan bağlılık arasında az çok bilinçsiz bir özdeşlik bulunduğunu gösterir. “*Ata yurdu, baba toprağı*” deyimi buna örnek olarak gösterebilir. Yurt hem ataların toprağı hem de evlat-yurttaşların anasıdır vatan ata yurdu, ana kucağıdır. Bu anlayışın karşılığını katılımcıların bazılarının verdikleri cevaplarda görebiliyoruz. “*Anamın yurdu*”, “*Ecdadımın*

ülkesi”, “Ebeveynlerimin ülkesi” “Türkiye benim asıl ülkem Yemen ikinci ülkem”, “Yemen’de oturuyorum ama Türkiye benim anavatanım”, “Arkamdan Hey Türk! diye seslendiklerinde buralı olmadığımı hissediyorum ve onlarda bu tarz ifadelerle bunu bana sürekli hissettiriyorlar”, “Hiç bir zaman anavatanımı unutamayacağım” ya da “Türkiye’yi ziyaret etmeyi çok istiyorum” gibi ifadeler ülke algısına olarak örnek gösterilebilir. Siyasi milleti ifade eden devletsel millet ayırımına ise katılımcıların “Türkiye tarihte çok büyük rolü olan bir devlet”, “Küçükasya da eşitlik ve vatandaşlık temelinde medeni bir devlettir”. “Muazzam Osmanlı bir devlet”, “Yüz ölçümü büyük olan bir devlet”, “Eskiden yönettiği gibi yönetsin, şimdide güçlü bir devlettir” gibi söylemler bize Beyt’el Türkîlilerin kültürel millet özelliklerini koruduklarını göstermektedir. Bu özelliklerin korumasında, mekânsal uzaklığa rağmen yine de bir devletleri olduğu bilincinin rol oynadığının göz önüne alınması gerekir.

Başka bir kimlik unsuru olan dini ve etnik kimliklerin son derece farklı beşeri ihtiyaç ve eylem alanlarından doğduklarının ve oldukça farklı ölçütlere dayandıklarının belirtilmesi gerekir. Dini kimliğe örnek olarak “İslâmi bir ülke Müslüman dünyasına hükmetti hilafetle yönetti”, Türkiye’nin Osmanlı halifeliğine geri dönmesini istiyorum, eskisi gibi dünya hükmetmesini istiyorum”, “İslam hilafetine geri dönmesini dünyayı yönetmesini istiyorum” gibi ifadeler, etnik kimliğe örnek olarak “Türk olmamla çok gurur duyuyorum”, “Ben şanslıyım. Çünkü Türkiye benim anavatanım ve Türk olmamla gurur duyuyorum. “Ben Türküm, Türkiye’yi çok seviyorum”, “Ben Türkçeyi seviyorum. Ben Türküm İstanbul’a gitmek istiyorum” gibi özlem dolu da olan ifadeleri kolektif bilinçle ilişkilendirilebiliriz.

Köylülerin birkaç kelime dışında Türkçeyi unutmuş olmalarına rağmen Türkiye’ye aidiyet duyguları güçlü ve Türkçe öğrenme istekleri üst düzeydedir. Türkiye’de özellikle yüksek öğrenim görmek isteyen gençlere tam burs, barınma vb. imkânlar sağlanarak kültürel etkileşimin gelişmesine katkı verilmelidir. Türkiye’yi tanıma, Türkçe öğrenme gibi talepleri bir ölçüde ve yerinde karşılayabilmek için Türkçe yayın yapan televizyon kanallarının izlenmesi için gerekenler yapılmalıdır. Böylece var olan olumlu Türkiye algısının devamına katkı sağlanabileceğini düşünmekteyiz.

Sadece Yemen’de değil başka ülkelerdeki Türk kültürünün izlerini sürmek, Anadolu kültürü ile benzerlikleri ortaya çıkarmak ve ülkemizle bağlarını kuvvetlendirmeye yönelik projelere üretilmelidir.

KAYNAKÇA

- AYDIN, M. (2000). *Kurumlar Sosyolojisi*, Vadi Yayınları: Ankara.
- BİLGİN, N. (1994). *Sosyal Bilimlerin Kavşağında Kimlik Sorunu*, Ege Yayıncılık: İzmir.
- CEVİZCİ, A. (1999) *Felsefe Sözlüğü*, Paradigma Yayınları: İstanbul.
- COŞKUN, İ. (1997) *Modern Devletin Doğuşu*, Der Yayınları: İstanbul.
- DUVERGER, M. (1995). *Siyaset Sosyolojisi*, Varlık Yayınları: İstanbul.
- GÖZLER, K. (2014) *Devletin Genel Teorisi: Bir Genel Kamu Hukuku Ders Kitabı*, Ekin Yayınevi: Bursa.
- SMITH, A. D. (1999). *Milli Kimlik*, İletişim Yayınları: İstanbul.
- YÜRÜDÜR E., KARATAŞ M., ÇAKALOĞLU C., ÇAKIR A. (2014) “Yemen’de Bir Türk Köyü: Beyt-el Türkî Köyünün Bazı Coğrafi, Tarihi ve Kültürel Özellikleri”, *Elektronik Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*,1, 44-58.